OCW-Peiling Plannen Studievoorschot (Tussenmeting maart 2015)

Met het oog op de voorbereiding van de voorlichtingsaanpak rond de op handen zijnde invoering van het studievoorschot heeft GfK in opdracht van OCW onderzoek gedaan onder betrokken doelgroepen. Na vaststelling van de Wet studievoorschot hoger onderwijs op 20 januari 2015 in de Eerste Kamer, is OCW gestart met een voorlichtingscampagne om (aankomend) studenten te informeren over de veranderingen in de studiefinanciering.

Met behulp van peilingen brengt OCW in kaart in hoeverre ouders, leerlingen en bachelorstudenten al op de hoogte zijn van de komende veranderingen op het gebied van studiefinanciering, wat hun informatiebehoefte is en hoe zij van plan zijn om de vervolgopleiding te gaan financieren. Met deze kennis kan OCW de communicatieaanpak verder aanscherpen. In juli 2014 werd al een 0-meting gehouden en in december 2014 is een eerste tussenmeting uitgevoerd. Deze rapportage gaat over de tweede tussenmeting, gehouden in maart 2015.

Deze tussenmeting is gehouden van 26 februari t/m 10 maart 2015. De primaire doelgroep van het onderzoek bestaat uit de eerste lichting studenten die met het studievoorschot te maken gaat krijgen.

De volgende doelgroepen hebben deelgenomen aan het onderzoek:

- Leerlingen MBO (niveau 4, klas 4) n=68
- Leerlingen HAVO (klas 4 en 5) n=145
- Leerlingen VWO (klas 5 en 6) n= 71
- Ouders van leerlingen MBO (niveau 4, klas 4) n=116
- Ouders van leerlingen HAVO (klas 4 en 5) n= 188
- Ouders van leerlingen VWO (klas 5 en 6) n= 181
- Bachelor studenten (HBO) n=156
- Bachelor studenten (WO) n= 111

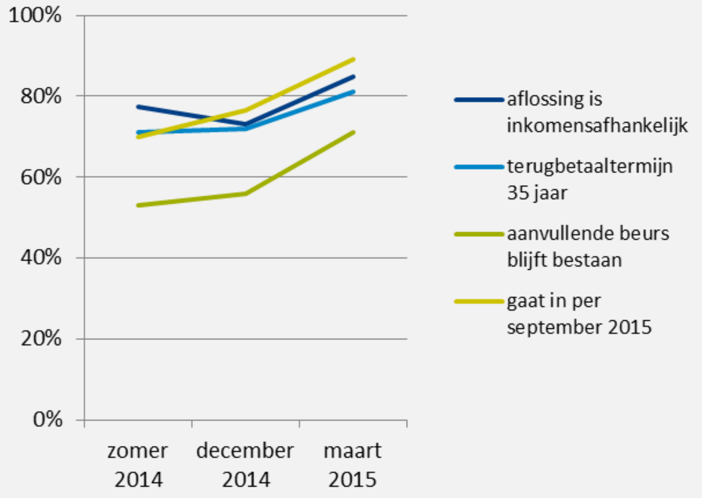
In totaal hebben 1.036 respondenten deelgenomen. In deze rapportage worden de resultaten van de tweede tussenmeting samengevat en vergeleken met de uitkomsten van de vorige meting.

In het kort: de belangrijkste veranderingen in de bekendheid

De bekendheid met het feit dat er wijzigingen komen in de studiefinanciering van het hoger onderwijs is hoog en ligt ongeveer op hetzelfde niveau als de vorige twee peilingen; 91% van de leerlingen, 92% van de studenten en 94% van de ouders weet dat de studiefinanciering gaat veranderen. Nog steeds zijn MBO-leerlingen hier in iets mindere mate van op de hoogte; 85% zegt van plannen omtrent de studiefinanciering te weten. Hun kennisniveau is wel gestegen ten opzichte van de eerdere peilingen (79% en 77%).

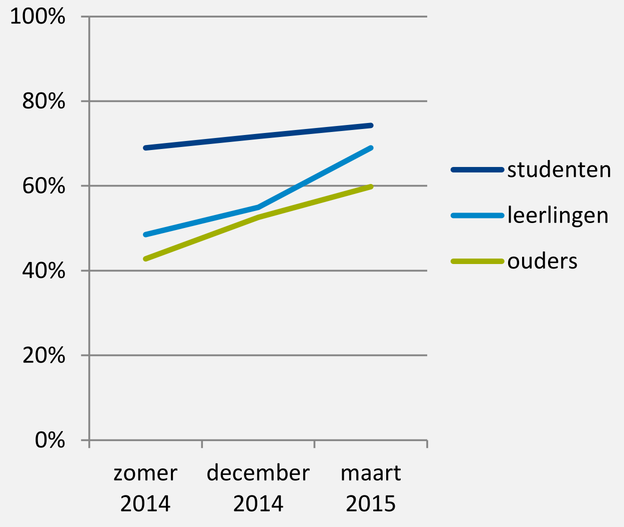
De spontane bekendheid van de plannen is gestegen, meer leerlingen, studenten en ouders dan in eerdere peilingen geven spontaan aan dat de studiefinanciering een lening wordt. Vooral onder leerlingen is de spontante bekendheid op dit punt toegenomen ten opzichte van de vorige peiling.

Figuur 1 - De ontwikkeling van het kennisniveau van leerlingen t.a.v. vier wijzigingen

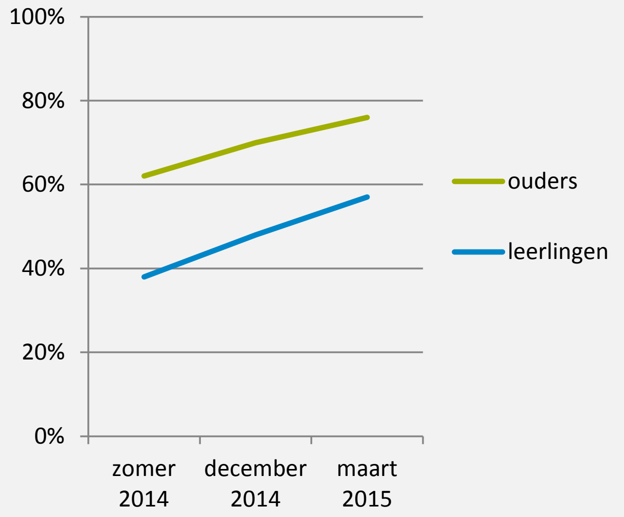
Onder alle betrokken partijen is de kennis over het voortbestaan van de aanvullende beurs als gift, voor studenten met ouders die een lager inkomen hebben, toegenomen (zie figuur 1). Het kennisniveau van leerlingen is gestegen, vooral rondom de regelingen die te maken hebben met de terugbetaling na de studie. De bekendheid met de ingangsdatum van de plannen (september 2015) is ook weer verder gestegen: 86% van de leerlingen is hier nu mee bekend (en 92% van de studenten en 90% van de ouders).

Figuur 2 - Betrokkenen die aangeven (enigszins) voldoende te weten over de wijzigingen

De informatie*behoefte* ten aanzien van de wijzigingen daalt elke peiling licht (zie figuur 2, een steeds groter deel geeft aan voldoende te weten). Ook het kennisniveau van WO-bachelor-studenten over de overgang naar een master is iets toegenomen (80% weet dit nu).

Figuur 3 - De ontwikkeling van het nadenken over de financiering van de opleiding

Nu de ingangsdatum van de veranderingen nadert (september 2015), zien we dat steeds meer leerlingen en ouders hebben nagedacht over de manier waarop zij de opleiding denken te gaan financieren.

De gemiddelde hoogte van de studieschuld *na* invoering van het studievoorschot wordt nog steeds door alle groepen gemiddeld hoger geschat dan de officiële inschattingen (door SCP).

Bekendheid van de veranderingen in de studiefinanciering

Vergelijkbaar met de vorige peiling weet 92% van de studenten en 94% van de ouders dat de studiefinanciering voor studenten in het hoger onderwijs gaat veranderen. Onder leerlingen is deze bekendheid gestegen van 86% in december 2014 naar 91% nu. MBO-leerlingen zijn nog in iets mindere mate op de hoogte (85%), maar wel beter dan tijdens de vorige meting (77%).

Binnen de peiling is op verschillende manieren de bekendheid gemeten. Eerst spontaan, dan aan de hand van stellingen (juist/onjuist) en tot slot gekoppeld aan de persoonlijke situatie en betekenis van een maatregel daarbinnen. Tabel 1 laat zien wat respondenten spontaan hebben genoemd als bij hen bekende veranderingen (deze zijn achteraf gecategoriseerd). Dit laat zien wat bij hen top of mind is, maar geeft nog geen volledig beeld van in hoeverre de maatregelen stuk voor stuk bekend zijn.

Net als bij vorige peilingen is het feit dat de studiefinanciering een lening wordt, spontaan de meest genoemde verandering. Dit wordt door alle betrokkenen bovendien vaker spontaan genoemd dan tijdens vorige peilingen; vooral onder leerlingen is een stijging te zien (van 45% in december 2014 naar 59% nu). Ook andere termen of benamingen met dezelfde strekking worden vaak genoemd: invoering leenstelsel, afschaffing basisbeurs, afschaffing studiefinanciering, meer zelf betalen. De term 'studievoorschot' wordt nog steeds niet spontaan genoemd. Het uitgangspunt dat men moet gaan lenen juist wel.

Tabel 1 - Spontane bekendheid van de veranderingen in de studiefinanciering

Spontane kennis van veranderingen studiefinanciering	Leerlingen (n=284)	Studenten (n=267)	Ouders (n=407)
Het wordt een lening (in plaats van een gift)	59%	50%	63%
Afschaffing studiefinanciering	20%	24%	15%
Afschaffing basisbeurs	17%	20%	19%
Invoering leenstelsel	14%	22%	11%
Zelf betalen / het wordt minder / schuld wordt hoger	10%	6%	9%
Afschaffing studiebeurs	7%	5%	10%
Lange aflossingsperiode voor de lening	6%	7%	8%
De OV-kaart blijft bestaan	6%	6%	8%
De aanvullende beurs blijft bestaan	6%	5%	5%
De lening heeft een (lage) rente	3%	3%	6%
Wordt in 2015 ingevoerd	0%	10%	0%
Afschaffing OV-kaart / niet meer gratis reizen	0%	0%	1%
Afschaffing OV-kaart / niet meer gratis reizen	0%	0%	1%

Kennis over de inhoud van de plannen

Dat de veranderingen in de studiefinanciering per studiejaar 2015-2016 ingaan is inmiddels bij 86% van de leerlingen, 92% van de studenten en 90% van de ouders bekend. Onder leerlingen is de bekendheid van de ingangsdatum aanzienlijk gestegen (was vorige peiling: 77%).
Aan leerlingen, studenten en ouders is een aantal uitspraken voorgelegd over de plannen met de vraag of deze juist of onjuist zijn (zie tabel 2).

Tabel 2 - Correcte reacties op stellingen: juist of onjuist? (% juist tenzij anders aangegeven)

Kennis van de plannen om de studiefinanciering te veranderen	Leerlingen (n=284)	Studenten (n=267)	Ouders (n=407)
OV-studentenjaarkaart blijft bestaan	86%	87%	91%
hoogte terugbetaling hangt af van inkomen	85%	88%	83%
studievoorschot is een lening	87%	84%	84%
terugbetaaltermijn: 35 jaar	81%	79%	84%
start bachelor in sept 2015: studievoorschot	76%	86%	77%
huidige studenten raken de basisbeurs kwijt (onjuist)	76%	79%	72%
start master in sept 2015: studievoorschot	71%	79%	71%
aanvullende beurs blijft bestaan	71%	72%	69%
basisbeurs blijft bestaan voor MBO	46%	47%	46%
verlies basisbeurs bij studieswitch (onjuist)	47%	41%	47%
aanvullende beurs gaat omhoog	38%	40%	34%

Leerlingen hebben een inhaalslag gemaakt: inmiddels ontlopen leerlingen, studenten en ouders elkaar niet veel meer in hun kennis over de wijzigingen. Leerlingen zijn vooral beter op de hoogte geraakt van de inkomensafhankelijkheid van de aflossing, de terugbetaaltermijn en dat de aanvullende beurs blijft bestaan. Onder alle betrokken partijen is de kennis over het voortbestaan van de aanvullende beurs als gift gestegen.

** Verandering in basisbeurs algemeen*

De bekendheid met de ingangsdatum is gestegen, maar toch denkt 14% van de leerlingen dat een student bij de start met een bachelor in september 2015 nog altijd recht heeft op een basisbeurs. De kennis over de timing van deze veranderingen valt vooral te verbeteren bij de leerlingen MBO en leerlingen HAVO; 19% en 15% denkt dat een startende bacholorstudent in 2015 nog steeds recht heeft op een basisbeurs.
De bekendheid van het vervallen van de basisbeurs bij de start van een masteropleiding in september 2015 is gestegen. De bekendheid hiervan onder WO-studenten is op dit moment 80% (was vorige peiling: 68%).
Studenten zijn het best op de hoogte dat huidige studenten hun basisbeurs niet kwijtraken en dat zij die wel verliezen zodra zij een masteropleiding gaan doen. Toch denkt 21% van de huidige studenten onterecht dat zij in september 2015 hun basisbeurs verliezen (HBO: 25%, WO: 16%). Ook 21% van de huidige bachelor-studenten denkt onterecht dat zij hun basisbeurs behouden zodra zij aan een master beginnen. Een ruime meerderheid van de studenten die aan HBO of WO studeren (respectievelijk 60% en 57%) denkt - ook ten onrechte - dat een student die met een studie is begonnen in september 2014 en van studie switcht in september 2015, zijn of haar recht op de basisbeurs daarmee verliest.

** Verandering in basisbeurs MBO*

De kennis over het voortbestaan van de basisbeurs voor studenten die voltijds in het middelbaar beroepsonderwijs studeren en minimaal 18 jaar zijn, laat nog te wensen over. Onder de feitelijke doelgroep - leerlingen op MBO 4 niveau en HAVO en ouders van MBO 4 niveau leerlingen - is het percentage correcte antwoorden respectievelijk 49%, 47% en 58%.

** Verandering in de aanvullende beurs*

De kennis over het voortbestaan van de aanvullende beurs als gift voor studenten van ouders met een laag inkomen is gestegen, van ruim de helft naar meer dan 70%. Toch denkt nog altijd 31% van de ouders met een beneden modaal inkomen – onterecht – dat de aanvullende beurs ophoudt te bestaan in het nieuwe systeem.

De betekenis van de veranderingen in de studiefinanciering

Vervolgens is van de afzonderlijke onderdelen van de plannen gevraagd of de betrokkenen die kennen en weten wat het *voor hen* zal betekenen (zie tabel 3).

Van het voortbestaan van de OV-studentenkaart, de terugbetaaltermijn van 35 jaar, de overgang naar het studievoorschot en de inkomensafhankelijketerugbetaling, is bij een meerderheid van de betrokkenen bekend wat dit voor hun eigen situatie zal betekenen. Leerlingen - vooral MBO-leerlingen - zijn het minst goed bekend met de plannen en wat deze plannen voor hen zullen inhouden.

Dat de aanvullende beurs voort blijft bestaan als gift voor studenten met ouders met een laag verzamelinkomen is nog steeds betrekkelijk onbekend, zelfs onder ouders met een beneden modaal inkomen (48% van deze ouders heeft daar nog nooit van gehoord).

Van veel van de plannen is de bekendheid gestegen sinds afgelopen december (zoals het voortbestaan van de OV-studentenkaart, de terugbetaaltermijn en het studievoorschot), van enkele van de plannen is de bekendheid ongeveer gelijk gebleven (zoals de voucher voor bijscholing, verhoging van de aanvullende beurs, voortbestaan van de aanvullende beurs als gift).

Tabel 3 - Bekendheid met de plannen: bekend en weet wat dit betekent voor mij / mijn kind (= ja)

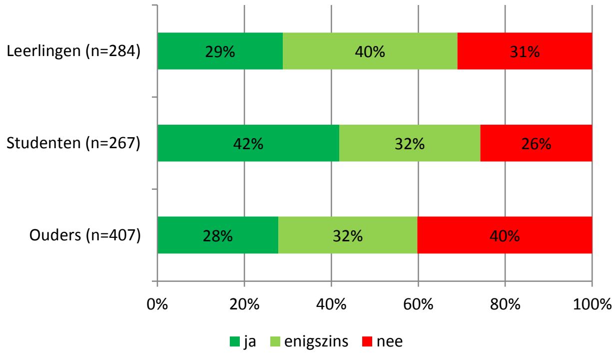
Bekend met maatregel en weet wat dit betekent voor mijzelf / mijn kind	Leerlingen (n=284)	Studenten (n=267)	Ouders (n=407)
OV-studentenkaart blijft bestaan	70%	74%	74%
Terugbetaaltermijn lening is 35 jaar	60%	64%	63%
Basisbeurs wordt vervangen door studievoorschot	55%	65%	61%
Terugbetalingsbedrag lening is inkomensafhankelijk	51%	59%	55%
Terugbetalen lening pas vanaf minimumloon	47%	52%	53%
Bij start master per sept 2015 geen basisbeurs meer	34%	63%	47%
Start voor sept 2015: basisbeurs, tenzij studievertraging	32%	44%	37%
OV-kaart ook voor minderjarige MBO-studenten	35%	37%	37%
Aanvullende beurs blijft bestaan als gift	32%	40%	36%
Aflossing lening is max. 4% van het (maand)inkomen	31%	34%	36%
Er komt 1 miljard beschikbaar voor kwaliteit HO	26%	26%	31%
Aanvullende beurs gaat omhoog met max. €100 / mnd	17%	25%	22%
Voucher van €2.000 voor bijscholing bij start Ba 2015-2019	13%	15%	12%
Kwijtschelding € 1.200 voor studenten met handicap	12%	11%	7%
Instemmingsrecht studenten op begroting hogeschool/uni	6%	12%	7%

Voor de duidelijkheid: de tabel richt zich uitsluitend op de groep die van de maatregel gehoord heeft én weet wat het voor hen persoonlijk betekent. Daarnaast is er nog een groep die er wel van heeft gehoord, maar (nog) niet weet wat het voor hen persoonlijk betekent.

Dat de 1 miljard euro die vrijkomt door afschaffing van de basisbeurs, weer wordt geïnvesteerd in de kwaliteit van het hoger onderwijs, is bij ruim tweederde van de doelgroepen al bekend. Bachelorstudenten zijn daar nog iets mindere mate van op de hoogte (35% heeft er nooit eerder van gehoord).
Met het oog op de recente claims van studenten om meer inspraak te krijgen over het beleid van de onderwijsinstelling, is het opvallend dat weinig huidige (universitair) studenten weten dat studenten op hoofdlijnen instemmingsrecht zullen gaan krijgen op de begroting van de onderwijsinstelling: 22% van de WO-studenten heeft wel eens van deze wijziging gehoord.

Informatiebehoefte
Onder ouders en leerlingen is de informatiebehoefte iets afgenomen ten opzichte van de vorige peiling; toch geeft vier op de tien ouders en drie op de tien leerlingen aan nog onvoldoende te weten van de voorgenomen veranderingen (figuur 4).

Figuur 4 - Heeft u het idee dat u voldoende weet over de voorgenomen veranderingen?

Vooral leerlingen HAVO (44%) en ouders met een lagere opleiding (51%) geven aan nog over onvoldoende kennis te beschikken.

De vraag waar de informatiebehoefte vooral naar uit gaat, is natuurlijk ook interessant: waar wil men meer over weten? Het antwoord hierop is te vinden in tabel 4.

Tabel 4 - Over welke voorgenomen maatregelen zou men meer willen weten?

Waar wil men meer over weten?	**Leerlingen (n=284)**	**Studenten (n=267)**	**Ouders (n=407)**
Basisbeurs wordt vervangen door studievoorschot	43%	19%	47%
Aanvullende beurs blijft bestaan als gift	46%	21%	40%
Voucher van €2.000 voor bijscholing bij start Ba 2015-2019	40%	25%	38%
OV-studentenkaart blijft bestaan	40%	27%	31%
Terugbetalingsbedrag lening is inkomensafhankelijk	28%	29%	28%
Aanvullende beurs gaat omhoog met max. €100 / mnd	31%	19%	33%
Instemmingsrecht studenten op begroting hogeschool/uni	23%	33%	23%
Aflossing lening is max. 4% van het (maand)inkomen	27%	23%	25%
Bij start master per sept 2015 geen basisbeurs meer	19%	35%	20%
Start voor sept 2015: basisbeurs, tenzij studievertraging	18%	31%	21%
Terugbetalen lening pas vanaf minimumloon	24%	22%	28%
Er komt 1 miljard beschikbaar voor kwaliteit HO	21%	26%	21%
Terugbetaaltermijn lening is 35 jaar	21%	16%	22%
OV-kaart ook voor minderjarige MBO-studenten	16%	6%	20%
Kwijtschelding € 1.200 voor studenten met handicap	12%	12%	15%

Het is duidelijk en logisch dat de betrokkenen over veel verschillende maatregelen meer willen weten. Net als bij de vorige peiling staat in eerste instantie de overgang van de basisbeurs naar het studievoorschot centraal: ondanks de grote bekendheid dat er een lening komt, bestaat er een grote informatiebehoefte over wat dit in de praktijk precies betekent. Wat zijn de nieuwe regels, wat zijn de voorwaarden en consequenties van het studievoorschot, hoe zit het met het voortbestaan van de aanvullende beurs? De informatiebehoefte ligt vooral bij ouders en aankomende studenten. Huidige studenten HBO en WO die zich niet volledig geïnformeerd voelen, hebben een minder grote informatiebehoefte.

De bekendheid van de website Startstuderen.nl is onder leerlingen sinds de vorige peiling gelijk gebleven; 19% kent de website. MBOstudenten blijken de website beter te kennen dan andere groepen (24%). Ondanks de aanzienlijke informatiebehoefte heeft wederom nog niet de helft van deze groep de website daadwerkelijk bezocht (46%). Onder ouders en studenten is de bekendheid van de website een stuk lager (9% onder ouders en 8% onder studenten).

De DUO-website is bekender dan Startstuderen.nl; 62% van de leerlingen (vorige peiling: 52%), 89% van de studenten en 70% van de ouders kent de DUO-website. De website wordt ook vaker bezocht; 77% van de leerlingen die de website kent (vorige peiling: 67%), 91% van de studenten die de website kent en 74% van de ouders die de website kent heeft die al eens bezocht. Deze uitkomst is logisch, aangezien het moment van de start van een vervolgstudie nadert.

Het financieel studieplan is onder een klein deel van de leerlingen (9%) en ouders (8%) bekend.

Het bewustzijn van huidige en toekomstige kosten van een studie

Veel ouders en leerlingen hebben een onjuist beeld van de huidige financiële situatie van studenten, zo blijkt ook weer in deze tweede tussenmeting. In de voorlichtingsaanpak moet dus ook aandacht zijn voor de kosten die studenten maken. Elke peiling weer blijkt dat leerlingen en ouders de hoogte van de basisbeurs van zowel thuis- als uitwonende studenten te hoog inschatten en de kosten van het levensonderhoud te laag. Er wordt dus te rooskleurig gedacht over de financiële situatie van huidige studenten.

Tabel 5 - Inschatting hoogte (huidige) basisbeurs en kostenposten voor studenten

Inschatting kosten studeren en (huidige) basisbeurs	Leerlingen (n=284)		Ouders (n=407)	
	% goed	gemiddeld	% goed	gemiddeld
Basisbeurs thuiswonende student (€ 95 - € 105)	25%	€ 202	25%	€ 184
Kamerhuur (€ 330 - € 350)	16%	€ 389	19%	€ 405
Standaard collegegeld (€ 1.906)	13%	€ 1.981	20%	€ 1.855
Basisbeurs uitwonende student (€ 270 - € 290)	4%	€ 382	11%	€ 385
Levensonderhoud, incl. verzekeringen (€ 580 - € 620)	2%	€ 321	4%	€ 352

* Het collegegeld betreft een jaarbedrag, de overige bedragen betreffen maandbedragen.

Uit het percentage antwoorden dat bij benadering goed gerekend mag worden, blijkt dat ouders met hun inschattingen dichter bij de waarheid zitten dan leerlingen.
Leerlingen schatten de basisbeurs van thuiswonende studenten gemiddeld iets beter in dan bij de vorige peiling (nu 25% goed bij benadering met € 202 gemiddeld, vorige peiling 15% goed met € 229 gemiddeld).

Gevraagd naar de gemiddelde studieschuld die een student – in de huidige situatie – overhoudt na het volgen van een universitaire of hbo-opleiding (€ 15.000), kiest een kwart van de betrokkenen voor het correcte antwoord. De inschatting van leerlingen is hiermee verbeterd ten opzichte van de vorige peiling (toen 19%, nu 25%). Net als bij de vorige meting overschat een meerderheid van de respondenten (60%) de gemiddelde huidige studieschuld.

De officiële schatting van het Sociaal en Cultureel Planbureau voor de gemiddelde schuld die studenten aangaan in het toekomstige systeem bedraagt €21.000-€24.000. Alle groepen schatten de studieschuld bij het studievoorschot gemiddeld hoger in dan de officiële raming. Leerlingen schatten de gemiddelde schuld die men oploopt met het studievoorschot het best in (€26.800). Studenten (€27.300) en ouders (€28.500) schatten de studieschuld bij het studievoorschot gemiddeld hoger in.

Ruim de helft van de leerlingen (57%, december 2014: 48%, zomer 2014: 38%) en 76% van de ouders (december 2014: 70%, zomer 2014: 62%) heeft al eens (in enige mate) nagedacht over de manier waarop zij een vervolgstudie gaan bekostigen. VWO-leerlingen hebben hier vaker over nagedacht dan HAVO-leerlingen. Ouders van MBO-leerlingen hebben er minder vaak over nagedacht dan ouders van leerlingen die op de HAVO of het VWO zitten.

Aan ouders en leerlingen is gevraagd hoe zij een eventuele vervolgopleiding verwachten te financieren. Uit de open antwoorden ontstaat het volgende beeld:

Ouders worden genoemd als een belangrijke bron voor de financiering van de vervolgopleiding. Verder wordt aangegeven dat er voor de bekostiging van de studie geput zal gaan worden uit spaargeld, een lening zal worden aangegaan of een bijbaan zal worden gezocht.

Aan bachelor-studenten is gevraagd hoe zij een eventueel vervolg (een masteropleiding) zullen financieren. Dat ziet er als volgt uit:

Veel huidige studenten zien werken en lenen als de beste manier om een masteropleiding te financieren. Ook noemen zij hun ouders en in mindere mate spaargeld als financieringsbron.

Bekendheid met andere veranderingen binnen het Hoger Onderwijs

Tot slot is de kennis geïnventariseerd over een aantal andere maatregelen en plannen die momenteel ook actueel zijn binnen het Hoger Onderwijs, maar niet direct te maken hebben met de financiële aspecten van (door)studeren. In tabel 6 staat het deel weergegeven, dat bekend is met het plan én weet wat het voor henzelf betekent. De groep die het plan wel kent, maar niet bekend is met wat het voor hen persoonlijk betekent, is niet weergegeven.

Tabel 6 - Bekendheid met maatregel/plan: bekend en weet wat dit betekent (= ja)

Bekend met het plan en weet wat dit betekent voor mijzelf / mijn kind	Leerlingen (n=284)	Ouders (n=407)
Voor 1 mei aanmelden voor vervolgopleiding	56%	63%
Opleiding en student onderzoeken samen geschiktheid opleiding	39%	42%
Verplichting tot deelname/aanbieden van studiekeuzeactiviteiten	27%	23%
Eerlijke voorlichting d.m.v. verplichte studiebijsluiter	21%	23%
Doorstroming hbo-wo niet automatisch toelaten	17%	18%
Doorstroming mbo-hbo niet automatisch toelaten	14%	12%

Sinds de vorige peiling in december is de bekendheid van de meeste van deze plannen en maatregelen gelijk gebleven. Leerlingen en ouders weten wel iets beter dat zij zich voor 1 mei moeten aanmelden voor een vervolgopleiding (december 2014: 48% en 56%, maart 2015: 56% en 63%). Slechts 7% van de VWO-leerlingen heeft nog nooit van de 1 mei maatregel gehoord; voor HAVO-leerlingen (24%) en MBO-leerlingen (35%) ligt dat aandeel hoger.

Van al deze beleidsplannen is de bekendheid gestegen sinds de 0-meting in de zomer van 2014. Wat wel opvalt is dat leerlingen en ouders minder goed geïnformeerd zijn over deze maatregelen en plannen dan over de veranderingen rondom de studiefinanciering. Enige uitzondering daarop is de vervroegde inschrijfdatum van 1 mei. De kennis over de studiekeuzecheck, de studiebijsluiter en de plannen voor het toepassen van een strengere selectie bij doorstroming van MBO naar HBO en van HBO naar WO, is nog steeds vrij beperkt.